

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Келісілген
Институт кеңесінің төрағасы
Исабек Н.Е

«___» _____ 2017 ж

Бекітемін
кафедра меңгерушісі
п.ғ.д., профессор Ильясова А.Н.

«___» _____ 2017 ж.

«Ұлттық спорт түрлері»

ПӘНІНІҢ ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК КЕШЕНІ

5B010800 - Дене мәдениеті және спорт

Алматы, 2017 ж

- ҚРБЖҒМ (МЖМБС міндетті компоненттер үшін) 20__ №__ бұйрығымен бекітілген «_____» пәнінің типтік бағдарламасы;
- «__»_____ 20__ г. бекітілген «шифр- мамандықтың атауы» мамандығы бойынша оқу жоспары негізінде даярланады.

Дайындағандар:
оқытушылар

Рысқұлов Ө.Ө.
Ерназаров С.Х.

Кафедра меңгерушісі
п.ғ.д., профессор

Ильясова А. Н.

«__» тамыз 2017 ж. хаттама № 1

**ПӘННІҢ ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК КЕШЕННІҢ
ТІРКЕУ МАЗМҰНЫ**

№	Құжаттың атауы	беті
1	Силлабус: 1. Пән туралы ақпарат 2. Пәннің қысқаша сипаттамасы 3. Күнтізбелік-тақырыптық жоспар 4. Оқу-әдістемеліктің жабдықтау картасы 5. Бағалау критеріі және ағымдық бақылауды өткізу бойынша ұсыныстар	
2	Дәріс тезистері	

СТУДЕНТТЕРГЕ АРНАЛҒАН ПӘН СИЛЛАБУСЫ

1. Пән туралы ақпарат

Пәннің атауы

Кредит саны

Курс, семестр

Мамандықтың шифры және атауы

Институт

Кафедра

Ұлттық спорт түрлері

2

4 курс 1 семестр

«5B010800 – Дене мәдениеті және спорт»

Өнер, мәдениеті және спорт

Дене мәдениеті және спорт педагогтарын даярлаудың

Теориясы мен әдістемесі.

Оқытушының аты-жөні, дәрежесі,

атағы, қызметі аға оқытушы.,

Контакттік ақпарат (телефон, e-mail)

Рысқұлов Ө.Ө., Ерназаров С.Х.

87025008996., 87016471366

2. Пәннің қысқаша мазмұны

«Ұлттық спорт түрлері» - бұл адамға жаратылыс жаттығуларды бірлестірген спортың түрі. Ұлттық спорт түрлерінен жаттықтырушыларды сапалы түрде дайындау үшін базалық *ЖМБС таңдау компоненттерінің пәндері* бойынша 2 кредиттен оқытуға арналған.

Пәннің мақсаты мен міндеті

мақсаты: – ұлттық спорт түрлері бойынша маманданушы студенттерге жаттығу процесін басқару және озық педагогикалық-жаттықтырушылық тәжірибе негізінде спортшыларды дайындау арқылы қазіргі білімдер беру, жаттықтырушыларға қажетті жаңадан енгізілген кәсіптік біліктіліктер мен дағдыларды меңгерту:

1. Ұлттық спорт түріндегі (қазақша күрес, ат спорты, тоғызқұмалақ, саятшылық) жалпы және арнайы дайындық
2. Ұлттық спорт түрлеріндегі (қазақша күрес, ат спорты, тоғызқұмалақ, саятшылық) әдіс-тәсілдік дайындық
3. Ұлттық спорт түрлеріндегі жаттықтыру әдістемелері
4. Ұлттық спорт түрлері бойынша жаттықтырушының кәсіптік дайындығы негіздері
5. Ұлттық спорт түрлеріндегі спорттық шеберлікті жетілдіру
6. Ұлттық спорт түрлері бойынша жаттықтырушы дағдыларын жетілдіру
7. Ұлттық спорт түрлерінде инновациялық технологияларды қолдану
8. Ұлттық спорт түрлерінде интерактивті технологияларды қолдану

3. Күнтізбелік-тақырыптық жоспар.

№	Пән тақырыптарының аталуы	апта	Аудиториялық сабақтар		Тапсырма түрі сипаттамасы		Барлығы (сағ)
			Дәріс сағ	Сем сағ	СОӨЖ	СӨЖ	
1	Ұлттық спорт түріне кіріспе Пәннің мақсаты, міндеті. Жалпы және арнайы дайындық айырмашылығы, түрлері	1	1	1	2	2	6
2	Ұлттық спорт түрлеріндегі жалпы және арнайы дене-күш қасиеттерін дамытудың тәсілі және әдістемелері Мүмкіндік шегіне дейін орындау әдістемесі. Шектен тыс күш түсіру әдістемесі. Ауыспалы күш түсіру әдістемесі. Статикалық күш түсіру әдістемесі.	2	1	1	2	2	6

3	Ұлттық спорт түрлеріндегі жалпы және арнайы дайындықтың өзара байланысы Жалпы дайындық түрлерінің кондициялық жан-жақты дайындыққа әсері. Арнайы дайындықтың қозғалыс дағдыларына, спорттық шеберліктің артуына әсері.	3	1	1	2	2	6
4	Ұлттық спорт түрлеріндегі жалпы және арнайы дайындық жұмыстарындағы қолданылатын сынақ – тестілеу түрлері Сынақ тестілер түрлері. Күш мөлшерін анықтау салмақ динамометрі, резеңке т.б. қолдану арқылы. Жылдамдық мөлшерін анықтау, уақыт көрсеткіштері, сандық көрсеткіш т.б. Төзімділік шыдамдылық уақыт мөлшері бойынша, атқарылған жұмыс көлемі бойынша. Ептілік көрсеткіштері: уақыт, күш, жылдамдықты тиімді пайдалану.	4	1	1	2	2	6
5	Ұлттық спорт түрлеріндегі әдіс-айлаларды топтау, жіктеу, атау беру Қозғалыстардың биомеханикалық сипаттары. Тіреу алаңы, тіреу нүктесі. Тепе-теңдік. Дене мүшелерінің ерекшелігі, салмақ дәрежелері, жас ерекшеліктері, спорттық шеберлікке бөлу. Ат спортындағы қолданылатын ат түрлеріне, тегіне топтау, атаулары, жасқа бөлу. Ат қозғалысының биомеханикалық ерекшелігі. Ат әбзелдері, ер тұрман т.б. Ат спорты түрлеріне байланысты әдіс-тәсілдерді жетілдіру. Тоғызқұмалақ ойынының әдіс-айлаларын топтау, жіктеу, атаулары. Ойын жүрістері, тәртіптері. Тоғызқұмалақ тақтасы, түрлері, ерекшеліктері. Саяткерлік, құсбегілікте қолданылатын атаулар, құстарды топтау, жүйелеу, атаулары. Құстың ұшу ерекшелігі, түрі. Құсбегілікте қолданылатын әдіс-тәсілдер түрлері, қолдану ерекшелігі, бақылау, сынақ түрлері.	5	1	1	2	2	6
6	Ұлттық спорт түрлеріндегі жарысқа қатынасудың тәсілдік ерекшелігі Жарыс жоспарын құру. Әдіс – айла түрлерін жетілдіру жолдары. Қайталау, уақытында орындау, жүйелілігін сақтау т.б. Жарыс алдындағы ақпарат. Жарыс кезіндегі жалпы және жекелей тәсілдер. Жарыс барысын қадағалау, қорытындылау, шешім шығару.	6	1	1	2	2	6
7	Жаттықтыру жұмыстарында қолданылатын қағидалар еріктілік, көрнекілік, жеңілден – ауырға қарай, аздан – көпке қарай, жүйелілік, тұрақтылық. Жаттықтыру әдістемелері айту, көрсету, жаттығу т.б.	7	1	1	2	2	6
8	Қазіргі заман талабына сай жаттықтырушы мамандығына қойылатын	8	1	1	2	2	6

	талаптар. Педагог, психолог, менеджер ретінде жаттықтырушы жұмыстары. Жаттықтырушы мен спортшы арасындағы және ата-ана арасындағы байланыс. Жаттықтырушының кәсіптік білімін көтеру түрлері. Мемлекеттік аттестациялау.						
9	Жаттықтыру жұмыстарындағы басқару, ұйымдастыру, жоспарлау түрлері. Топтық, жекелей жаттығу. Күндік, апталық, айлық, жылдық жоспар. Жаттығушылар топтарын құру. Мемлекеттік басқару жүйесі ерекшелігі. Жаттығу жұмыстарындағы іріктеу, оқу-жаттығу топтары, түрлері.	9	1	1	2	2	6
10	Тәрбиелік жұмыстарды ұйымдастыру өткізу (спорт мектептері, спорттық мекемелер, клубтар, федерациялар т.б.) Спорт мектептеріндегі жаттықтыру жұмыстарына ағымдағы жағдайларға байланысты өзгерістер мен толықтырулар енгізу. Федерацияларды құру, оның мақсаты мен міндеті. Спорттық клубтардың жұмыс жасау ерекшеліктері.	10	1	1	2	2	6
11	Ұлттық спорттағы жаттығу жұмыстарында техникалық құрал-жабдықтарды қолдану. Көрнекі құралдар. компьютерлер т.б. Көрнекілік құралдарды қолдану әдістемесі.	11	1	1	2	2	6
12	Ат спортындағы аттың бабына қойылатын талаптар. Жем-шөбі, орны, баптау түрлері, атты суыту т.б. Атты баптау мерзімдері. Баптаудың жарыс ерекшелігіне қарай өзгеруі. Сынақ түрлері. Ат баптау үшін қажетті заттар, оның қолданылуы. Ат спортындағы қолданылатын ат түрлеріне, тегіне топтау, атаулары, жасқа бөлу. Ат қозғалысының биомеханикалық ерекшелігі. Ат әбзелдері, ер тұрман т.б. Ат спорты түрлеріне байланысты әдіс-тәсілдерді жетілдіру.	12	1	1	2	2	6
13	Жарысқа дайындық жұмыстарын басқарудағы жаттықтырушының іс әрекеттері. Жарысты жоспарлау, жаттығу жұмыстарын ұйымдастыру, өткізу, қорытынды жасау. Жарыс өтетін жерді талапқа сай жабдықтау.	13	1	1	2	2	6
14	Жаттықтыру процесіне инновациялық технологияларды енгізудің ғылыми және тәжірибелік мәні. Курстың мақсаты мен міндеттері. Электронды технологияның қазіргі жаттықтыру процесінде алатын орны.	14	1	1	2	2	6

	Жаттықтыру процесіне инновациялық технологияны енгізу саласындағы отандық және шетел мамандарының ғылыми, әдістемелік және тәжірибелік жетістіктері.						
	Барлығы:	15	15	15	30	30	90

4.ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖАБДЫҚТАЛУ КАРТАСЫ

Мамандық 5В010800 – Дене мәдениеті және спорт

«Ұлттық спорт түрлерін оқыту» пәні бойынша

№	Оқылатын бөлім	Негізгі әдебиет (авторы, аталуы, басылым жылы, оқылатын бөлім бойынша беттері)	Қосымша әдебиет және Интернет көздері	Қажет болған жағдайдағы басқа да ресурстар (программалық қамтамасыздандыру, презентациялар, көрнекті құралдар және т.б.)
1.	Ұлттық спорт түріне кіріспе	1. Алимханов Е. Балуанның дене-күш қабілетін арттыру: Оқу құралы, Алматы: Қазақтың спорт және туризм академиясы, 2004. -72 бет. 2. Әлімханов Е. Қазақтың балуандық өнері: Оқу құралы, Алматы: Атамұра, 2008. -152б. 3. Матвеев Л.П. Методологические вопросы теории спортивной тренировки // Очерк по теории физической культуры. – М.: ФиС, 1984. – С. 97-114.	1. www. SPORT.ru. 2. www. ST. SPORT.ru. 3. www. OLIMP.ru. 4. Сейтжанов А. 9 лет в Тогузкумалак, Алматы, 2006.-38с. Шарипов С., Шотоев М. 5. Тогузкумалак игра интеллектуалов. Учебное пособие. Астана, АО «Астана полиграфия», 2006,-208с	Силлабус Оқу бағдарламасы Көрнекілік құралдар плакаттар
2.	Ұлттық спорт түрлеріндегі жалпы және арнайы дене-күш қасиеттерін дамытудың тәсілі және әдістемелері	1. Платонов В.Н. Подготовка квалифицированных спортсменов. – М.: ФиС, 1986. – 348 с. 2. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. – Киев: Олимпийская литература. 1997. – 586 с. 3. Давыдов В.В. Современная общая психология и психология спорта // ТиПФК. – 1975, №2. – С. 9-13.	1. Әбішев К. Қазақ халқының ұлттық ат спорты.-Алматы, 2004. -40б. 2. Мұрат Керейбай Қажы Мұқан, Астана «Фолиант», 2006.-316б. 3. Аммиан фон Бек. Баламбер-хан гуннов. –Алматы: Принт, 2002.-428с. 4.. www. Google.ru	Силлабус Оқу бағдарламасы Көрнекілік құралдар плакаттар
3.	Ұлттық спорт	1. Купцов А.П. Спортивная	1. Электрондық	Силлабус

	түрлеріндегі жалпы және арнайы дайындықтың өзара байланысы	<p>борьба: Учебник для ИФК. – М.: ФиС, 1978 – 365 с.</p> <p>2. Шепетюк М.Н. Совершенствование в спортивной борьбе: Учебное пособие, Алматы.: КазАСТ, 2005. – 228 с.</p> <p>3. Шепетюк М.Н. Обучение в спортивной борьбе: Учебное пособие, Алматы.: КазАСТ, 2003. – 125 с.</p>	<p>тасымал: DVD, CD.</p> <p>2. Аммиан фон Бек. Баламбер-хан гуннов. –Алматы: Принт, 2002.-428с.</p> <p>3. Аманжан Жақып. Хан батыр Қабанбай. – Алматы: «Нұрлы Әлем», 2001.-280б.</p> <p>4. А.Жүнісов. Бабалар дәстүрі. Алматы, 1992.-164б.</p>	Оқу бағдарламасы Көрнекілік құралдар плакаттар
4.	Ұлттық спорт түрлеріндегі жалпы және арнайы дайындық жұмыстарындағы қолданылатын сынақ – тестілеу түрлері	<p>1. Шепетюк М.Н. Обучение в спортивной борьбе: Учебное пособие, Алматы.: КазАСТ, 2003. – 125 с.</p> <p>2. Тлешев С.А. Методика обучения и тренировки борца: Учебное пособие, Алматы: КазАСТ, 2003.-58 с.</p> <p>Мырзаев М.О.Предсоревновательная подготовка борцов с использованием условий среднегорья: Учебное пособие. –Алматы: КазАСТ, 2005.-68 с.</p>	<p>1. Электрондық тасымал: DVD, CD.</p> <p>2. www. OLIMP.ru.</p> <p>3. www. SPORT.ru.</p> <p>4. www. ST. SPORT.ru.</p> <p>5. Қ.Ахметжанов. Жараған темір кигендер. – Алматы: Дәуір, 1996.-256б.</p> <p>6. Әлкей Марғұлан. КСЭ. 2т. 1973.-342б.</p>	Силлабус Оқу бағдарламасы Көрнекілік құралдар плакаттар
5.	Ұлттық спорт түрлеріндегі әдіс-айлаларды топтау, жіктеу, атау беру	<p>1. Кенесбаев Т.Н. Спортивно-педагогическое совершенствование по вольной борьбе: Учебное пособие, Алматы: КазАСТ, 2005.-64с.</p> <p>2. Озолин Н.Г. Современная система спортивной тренировки. – М.: 1970. – 479 с.</p>	<p>1. Байдосов К.Р. Казахская национальная борьба. –Алма-Ата: Мектеп, 1978.- 74 с.</p> <p>2. Балуан Шолақ. құастырған Серікбай Оспанов. – Алматы: Жалын, 1998.-368б.</p> <p>3. www. SPORT.ru.</p> <p>4. www. ST. SPORT.ru.</p> <p>5. www. OLIMP.ru.</p>	Силлабус Оқу бағдарламасы Көрнекілік құралдар плакаттар

6.	Ұлттық спорт түрлеріндегі жарысқа қатынасудың тәсілдік ерекшелігі	<p>1. Озолин Н.Г. Современная система спортивной тренировки. – М.: 1970. – 479 с.</p> <p>2. Туманян Г.С. Телосложение и спорт (основы индивидуализации физической подготовки спортсменов различных соматических групп): автореф. докт. дис. М., 1971. – С.40.</p> <p>3. Жағда Бабалық.. Саятшылық., - Алматы; 1982</p>	<p>1. Электрондық тасымал: DVD, CD.</p> <p>2. www. OLIMP.ru.</p> <p>3. www. SPORT.ru.</p> <p>4. www. ST. SPORT.ru.</p> <p>5. Болғамбаев М. Қазақтың ұлттық спорт түрлері. – Алматы: Қайнар, 1983.-128б.</p> <p>6. Брусиловский М. Очерки истории физической культуры и спорта в Казахстане. – Алма-Ата: Казгосиздат, 1959.-143с.</p>	Силлабус Оқу бағдарламасы Көрнекілік құралдар плакаттар
7.	Жаттықтыру жұмыстарында қолданылатын қағидалар	<p>1. Жағда Бабалық.. Саятшылық., - Алматы; 1982</p> <p>2. Мұптекеқызы Бағдат. Қазақ күсбегілері. – Алматы: Таймес Притхаус, 2006-102б.</p> <p>3. Шарипов С.А., Шотаев М.Е., Сейтжанов А.М. Тоғызқұмалақ ойынының ережелері. Оқу құралы, Астана: «Арай», 2006.-128б.</p>	<p>1. Гуннер М., Рахимкулов М. Краткий сборник казахских народно-национальных видов спорта. – Алма-Ата, Казгосиздат, 1949.</p> <p>2. www. SPORT.ru.</p> <p>3. www. OLIMP.ru.</p> <p>4. www. SPORT.kz.</p>	Силлабус Оқу бағдарламасы Көрнекілік құралдар плакаттар
8.	Қазіргі заман талабына сай жаттықтырушы мамандығына қойылатын талаптар.	<p>Алимханов Е. Балуанның дене-күш қабілетін арттыру: Оқу құралы, Алматы: Қазақтың спорт және туризм академиясы, 2004. -72 бет.</p> <p>2. Әлімханов Е. Қазақтың балуандық өнері: Оқу құралы, Алматы: Атамұра, 2008. -152б.</p>	<p>1. Гуннер М., Рахимкулов М. Краткий сборник казахских народно-национальных видов спорта. – Алма-Ата, Казгосиздат, 1949.</p> <p>2. www. SPORT.ru.</p> <p>3. www. OLIMP.ru.</p> <p>4. www.</p>	

			SPORT.kz.	
9.	Жаттықтыру жұмыстарындағы басқару, ұйымдастыру, жоспарлау түрлері.	Туманян Г.С. Телосложение и спорт (основы индивидуализации физической подготовки спортсменов различных соматических групп): автореф. докт. дис. М., 1971. – С.40.	Казгосиздат, 1949. 2. www.SPORT.ru. 3. www.OLIMP.ru. 4. www.SPORT.kz	
10	Тәрбиелік жұмыстарды ұйымдастыру өткізу (спорт мектептері, спорттық мекемелер, клубтар, федерациялар т.б.).	Алимханов Е. Балуанның дене-күш қабілетін арттыру: Оқу құралы, Алматы: Қазақтың спорт және туризм академиясы, 2004. -72 бет. 2. Әлімханов Е. Қазақтың балуандық өнері: Оқу құралы, Алматы: Атамұра, 2008. -152б.	Казгосиздат, 1949. 2. www.SPORT.ru. 3. www.OLIMP.ru. 4. www.SPORT.kz	
11	Ұлттық спорттағы жаттығу жұмыстарында техникалық құрал-жабдықтарды қолдану.	Туманян Г.С. Телосложение и спорт (основы индивидуализации физической подготовки спортсменов различных соматических групп): автореф. докт. дис. М., 1971. – С.40.	Казгосиздат, 1949. 2. www.SPORT.ru. 3. www.OLIMP.ru. 4. www.SPORT.kz	
12	Ат спортындағы аттың бабына қойылатын талаптар⁷	Алимханов Е. Балуанның дене-күш қабілетін арттыру: Оқу құралы, Алматы: Қазақтың спорт және туризм академиясы, 2004. -72 бет. 2. Әлімханов Е. Қазақтың балуандық өнері: Оқу құралы, Алматы: Атамұра, 2008. -152б.	Казгосиздат, 1949. 2. www.SPORT.ru. 3. www.OLIMP.ru. 4. www.SPORT.kz	
13	Жарысқа дайындық жұмыстарын басқарудағы жаттықтырушының іс әрекеттері.	Жағда Бабалық.. Саятшылық., - Алматы, 1982 2. Мұптекеқызы Бағдат. Қазақ құсбегілері. – Алматы: Таймес Притхаус, 2006-102б.	Казгосиздат, 1949. 2. www.SPORT.ru. 3. www.OLIMP.ru. 4. www.SPORT.kz	
14	Жаттықтыру процесіне инновациялық технологияларды	Алимханов Е. Балуанның дене-күш қабілетін арттыру: Оқу құралы, Алматы: Қазақтың спорт	Казгосиздат, 1949. 2. www.SPORT.ru. 3. www.	

	енгізудің ғылыми және тәжірибелік мәні.	және туризм академиясы, 2004. -72 бет. 2. Әлімханов Е. Қазақтың балуандық өнері: Оқу құралы, Алматы: Атамұра, 2008. -152б.	OLIMP.ru. 4. www. SPORT.kz	
--	---	---	-------------------------------	--

Оқытушы _____ қолы

5. Бағалау критерийі

Аттестация түрі	Бақылау түрі	Жалпы бағадан үлес, макс. в %
Аралық бақылау №1	Сабаққа қатысым	5
	Ағымдық бақылау (прак. сем., лаб. и студ. сабақтар)	50
	Өздік жұмысты бақылау (СОӨЖ; СӨЖ)	30
	<i>Аралық бақылау (колоквиум, бақылау жұмысы, презентация и т .б.)</i>	15
Аралық бақылау №2	Сабаққа қатысым	5

Аралық бақылауды өткізу туралы ұсыныс

Аралық бақылауды өткізген кезде төмендегідей Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің нормативті құжаттарын пайдалану ұсынылады:

- *Жоғары оқу орындарындағы білім алушыларға ағымдық, аралық бақылауды және қортынды аттестацияны жүргізудің Типтік ережелері (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым Министр 1 қараша 2010 жылғы № 506 бұйрығы (бұдан әрі – Ереже));*
- Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты 5.03.006-2006 «Қазақстан Республикасындағы білім беру жүйесі. Жоғары оқу орындарындағы білімді бақылау және бағалау. Негізгі ережелер». (бұдан әрі – ҚР МЖМБС 5.03.006-2006).

Рейтингтік жүйе студенттің барлық оқу түрі бойынша (дәріске қатысу, практикалық, зерханалық сабақтар, бақылау жұмыстарын орындау т.б.) «жинақтаған» баллдары есептеу негізделген.

Білім алушылардың ағымдық бақылауы – бұл оқытушының академиялық кезең бойынша сабақ кестесіне сәйкес дәрісханалық және дәрісхандан тыс сабақтарда студенттердің білімін жүйелі тексеруі. (Ереже, т.5)

Ағымдық бақылау бағасы (жіберілу рейтингісін бағалау) дәрісханалық сабақтарда және ағымдық бағалаудан (дәрісханадан тыс сабақтар) сабақтар негізінде жинақталады. (Ереже, т.6)

Ағымдық бақылау бір пән бойынша академиялық кезең аясында екі реттен кем емес (Ереже, т.11.)

Студенттердің қатысым және үлгерім журналын сабақты жүргізуші оқытушы толтырады.

Пәннің оқу бағдарламасы арқылы білім алушылар үлгерімінің ағымдық бақылауы жүргізіледі: ауызша сұрау, жазбаша бақылау, аралас бақылау, үй тапсырмасы презентациясы, дискуссия, тренингтер, дөгелек үстел, кейс- стадия, тесттер және т.б. (ҚР МЖМБС 5.03.006-2006, т.5.4).

Оқу жоспарында қарастырылған курстық, есептік-графикалық және басқа да жұмыстар емтихан сессиясы басталғанға дейін қорғалуы қажет және пән бойынша емтиханға жіберудің негізін құрайды. Осы жұмыстар бойынша бағалар рейтингті есептеуде есепке алынуы керек. (ҚР МЖМБС 5.03.006-2006, т.5.5.).

Ағымдық бақылау кезінде студенттердің білім жетістіктерін бақылау 100- балдық шкала бойынша әрбір орындалған тапсырмаға (ағымдық сабақтардағы жауабы, үй тапсырмасын орындау, өзіндік жұмыс қойылады, (аралық бақылау) және ағымдық бақылаудың соңғы нәтижесі академиялық кезең бойында алынған барлық бағалардың орта есебін шығару арқылы жүзеге асады. (Ереже, т.7).

Жоғарыдағыларды есепке ала отырып, қатысым және үлгерім журналына барлық ағымдық бақылау бойынша бағалар қойылады:

- 0-егер тапсырма тапсырылмаса:

- 49 (F)- егер тапсырма «қанағаттанарлықсыз» орындалса:

-50 ден 100 дейін (D-дан А ға дейін) - ауызша\жазбаша жауаптар\тапсырмалар толық және дәл орындалуына байланысты қойылады.

Семестр бойынша пән Силлабусында үй тапсырмасын орындау, СӨЖ уақыты және оны тексеру, Журналға баға қою қарастырылу керек.

Ағымдық бақылауда бақылау жұмысы, тест т.б. оқудан тыс уақытта болатын тапсырмалар 15%. Көп болмауы қажет

Сонымен, студент сабаққа қатысып пән бойынша тапсырмаларды орындап, бірақ, сабаққа қатыспаса 1-ден 8-аптаға дейін (9 дан15-апта дейін), ағымдық кезеңдегі бағасы 0 ге тең бола алмайды. Бұл жағдайда үлгерімнің ағымдық бақылауының нәтижесі аралық бақылау бағасындағы ағымдық бағаны алып тастаумен есептеледі.

Қатысым және үлгерім журналындағы ағымдық бақылау нәтижелері 8-інші және 15-інші аптада жеке графада оқу кезеңіне сәйкес алынған барлық бағалардың орта арифметикалық бағасы ретінде қойылады, соның ішінде, графикалық, курстық жұмыстарды қорғауды есептегенде.

Студенттің сабаққа 100% қатысымы оқытушының қалауы бойынша қосымша бонустарды бағаға қосуға мүмкіндік береді. Мұндай жағдайда журналға қосымша жеке графа берілуі қажет. Сонымен қатар, оқытушы студентке семинар, зертханалық сабақтардағы белсенділігі үшін қосымша бонус бере алады. Ағымдық бақылаудың

соңғы нәтижелері АБ-1/АБ-2 графаларына қойылатындықтан қосымша бонустар/балдар арқылы жоғарлауы мүмкін.

Қатысым және үлгерім журналында аралық бақылауға жіберілу (емтихан) бағасы жеке графада (АБ-1/АБ-2 орта балы) екі аралық бақылаудың орта арифметикалық бағасы ретінде 50 % кем емес қойылады.

Сонымен сырттай оқу бөлімі студенттердің үлгерімін ағымдық бақылау оқу емтихан сессиясы кезеңінде де, оның басында да жүзеге асады. Сырттай бөлімде оқитын студент оқу емтиханы басталғанға дейін барлық бақылау және есептік графикалық жұмыстар, курстық жұмыстарды, сонымен қатар, үй тапсырмаларының түрлерін, СӨЖ, аралық бақылауды пән бағдарламасына сәйкес (Ереже, т. 9). тапсырады.

7.ДӘРІСТЕР ТЕЗИСТЕРІ

№1 Тақырыбы: Ұлттық спорт түріне кіріспе

Пәннің мақсаты, міндеті. Жалпы және арнайы дайындық айырмашылығы, түрлері

Қазіргі кезде біздің Республикамыз тәуелсізді болғандықтан ежелгі мәдениеттің қайта өрленуі жүріп жатыр, сонымен қатар өздерінің құрамына кіретін бай пласттер, өнер мен әдебиеттегі ұлттық дәстүрлер дамып келеді, қайсыларына халық ойындары да кіреді. Бұлар, ғасырлар бойы өсіп келе жатқан ұрпақтарды тәрбиелеу құралы ретінде қолданған және мәдени мұра болып келеді.

Ойын адамға сәйкес, тарихи жасалынған қоғамдық туындама және өзара іс-әрекет түрі.

Ойын демалыстың, өзара танудың, денелік және жалпы әлеуметтік тәрбиенің, спорттың құралы бола алады.

Ойын, мәдени элементі сияқты бүкіл мәдени қоғамымен дамиды, сонымен қатар адамдардың демалыстағы, рухани және денелік күштерінің дамуындағы әрбір сұраныстарына сәйкес келеді. Ойын іс-әрекеті мәдени элементі ғана болып келмейді, сонымен қатар мақсатты бағытталған, мақсатты қойылымдармен мотивацияланған іс-әрекеттердің әр түрлілігімен міңезделген және де тәрбиелеудің сауапты құралы болып келеді. Ойындар адамның мәдени мұрасы болып табылады. Бұлардың әр түрлілігі көп. Бұлар, адамның материалдық және рухани қоғамның бүкіл аймақтарын көрсетеді. Әрине ойындарды білімнің көптеген салалары: тарих, этнография, антропология, педагогика, дене тәрбиесінің теориясы мен әдістемесі және т.б. зерттеген және зерттеп жатыр.

№2 Тақырыбы: Ұлттық спорт түрлеріндегі жалпы және арнайы дене-күш қасиеттерін дамытудың тәсілі және әдістемелері

Мүмкіндік шегіне дейін орындау әдістемесі. Шектен тыс күш түсіру әдістемесі. Ауыспалы күш түсіру әдістемесі. Статикалық күш түсіру әдістемесі.

Ойын әрекетінде екі ең маңызды фактор объективті сәйкес келеді: бір жағынан, тәжірибелік әрекетке қосылу, денелік даму, өзара іс-әрекеттеуге ынталандыру, екінші жағынан, бұл іс-әрекеттен өнегелік және эстетикалық қанағаттандыруды алады, бұларды қоршаған ортаның білімділіктерін тереңдетеді. Бұның бәрі аяқ шенінде жеке басты тәрбиелеуге әсер етеді. Сонымен қатар, ойын – комплексті тәрбиелеудің бір құралы: бұл (ұжымдық іс-әрекеттіліктегі өзгермелі жағдайлардағы қиын іс-әрекеттердің және іс-әрекеттердің негіздерін меңгеру арқылы) әр жақты дене дайындығына, ағзаның функцияларын жетілдіруіне, ойнаушылардың міңез-құлықтарына бағытталған.

Көп ойындардың негізгі ерекше белгісі болып келетін бұлардың сезіну міңезі. Ойнаушылардың алдарына әрқашан мақсат қойылады – бұл ойынның әрбір аяқтайтын тапсырмасын жасау, яғни нәтижеге жету, қайта бұған жетуге анықталған шектеулі әдістері болса да, бірақ бұндайларды, қайсысы тұрақты әр түрлі ауысатын жағдайларға байланысты өздік мүмкіншіліктеріне бейнелі жаңа шешімдер табуға, ойнаушылардың өзіне жол таңдауға рұқсат береді.

Ойын - өте эмоционалды әрекеттілік, сондықтан, бұл жастармен және балалармен тәрбие жұмысында үлкен бағалы болып келеді. Балалар мен жасөспірімдерде көп әр-түрлілік ойындар арасында ырықты ойындар кең тараған. Ырықты ойындардың мінездік ерекшелігі боп, ойын мазмұнында әрекеттердің көрнекті рөлі болып табылады. Бұл әрекеттер ойын сюжетімен (тақырыбымен, ойымен) мотивацияланған. Бұлар ойын мақсатына жету жолында қойылған

№3 Тақырыбы: Ұлттық спорт түрлеріндегі жалпы және арнайы дайындықтың өзара байланысы

Жалпы дайындық түрлерінің кондициялық жан-жақты дайындыққа әсері. Арнайы дайындықтың қозғалыс дағдыларына, спорттық шеберліктің артуына әсері.

әр-түрлі қиыншылықтарды, бөгеттерді өтуіне бағытталған.

Ырықты ойындар жастардың, балалардың жалпы дене тәрбиесінде құралы ретінде, сонымен қатар спорттық ойындарға және басқа спорт түрлеріне дайындық құралы ретінде қолданады.

Халық педагогикасында ойын әрекеттіліктің бір түрі ретінде ерекше маңызды, үлкендермен оқыту, тәрбиелеу мақсатында қолданады. Сонымен қатар, бұл қатынасу құралы. Қазақтың халық ойындарының көбі, жалпы білімдік мектептердің тәрбие құралы ретінде оқу-тәрбиелеу үрдісіне сәтті еңгізілген.

Бұл халық ойындары, мазмұны бойынша көрнекті және қолайлы. Бұлар, ойлаудың қарқынды жұмысын атқарады, айнала-білімін кеңейтуге, айналадүние туралы ойлауларды нақтылауға, бүкіл психикалық үрдістерді жетілдіруге, балалық ағзаны жоғары деңгейге дамуына ауысуына әсер етеді. Халық ойыны, балалардың ой дамуының тапсырмаларын жүзеге асыру әсер ететін, халық ақылдығының бөлшегі ретінде шығарылады. Е.Сағындықовтың эксперименталды көрсеткіштерінің көрсетуі бойынша, қазақтың халық ойыны логикалық ойлаудың тереңдетуіне әсер етеді және ойдың іздеу мінезін жоғарлатады.

№4 Тақырыбы: Ұлттық спорт түрлеріндегі жалпы және арнайы дайындық жұмыстарындағы қолданылатын сынақ – тестілеу түрлері

Сынақ тестілер түрлері. Күш мөлшерін анықтау салмақ динамометрі, резеңке т.б. қолдану арқылы. Жылдамдық мөлшерін анықтау, уақыт көрсеткіштері, сандық көрсеткіш т.б. Төзімділік шыдамдылық уақыт мөлшері бойынша, атқарылған жұмыс көлемі бойынша. Ептілік көрсеткіштері: уақыт, күш, жылдамдықты тиімді пайдалану.

“Ойын” түсінігі өзіне көптеген ойын фольклордың әр-түрлі формаларын кіргізеді, қайда қайсысы, аяқ шенінде, балалардың әр-түрлілік: денелік, психикалық, ойлық дамуына әсер етеді. Ұлттық ырықты ойыны да ойын фольклорының бір түрі болып келеді, қайда жоғарланған ориентация әрекеттердің қарқындылығында білдіріледі.

Алғашқыда ойындар тек еңбекшілік және тұрмыстық әрекеттерін ғана білдірген. Кейін бұл түсінік кеңейген және бұған кең мазмұн салынатын.

Ырықты ойындардың алғашқы қалыптасу этапы (адам әрекетінің ең ежелгі формалары ретінде) жинақтау мен аңшылықты имитациялайтын, ұқсас келетін әрекеттерімен мінезделеді. Сондықтан, фольклорлық фондтар құрамында ырықты ойындар болғандықтан, жануарлар мен құстардың қылықтарымен ғана емес, сонымен қатар бұларды ұстауымен байланысты болып мінезделген болып келеді.

№5 Тақырыбы: Ұлттық спорт түрлеріндегі әдіс-айлаларды топтау, жіктеу, атау беру

Қозғалыстардың биомеханикалық сипаттары. Тіреу алаңы, тіреу нүктесі. Тепе-теңдік. Дене мүшелерінің ерекшелігі, салмақ дәрежелері, жас ерекшеліктері, спорттық шеберлікке бөлу.

Ат спортындағы қолданылатын ат түрлеріне, тегіне топтау, атаулары, жасқа бөлу. Ат қозғалысының биомеханикалық ерекшелігі. Ат әбзелдері, ер тұрман т.б. Ат спорты түрлеріне байланысты әдіс-тәсілдерді жетілдіру.

Тоғызқұмалақ ойынының әдіс-айлаларын топтау, жіктеу, атаулары. Ойын жүрістері, тәртіптері. Тоғызқұмалақ тақтасы, түрлері, ерекшеліктері.

Саяткерлік, құсбегілікте қолданылатын атаулар, құстарды топтау, жүйелеу, атаулары. Құстың ұшу ерекшелігі, түрі. Құсбегілікте қолданылатын әдіс-тәсілдер түрлері, қолдану ерекшелігі, бақылау, сынақ түрлері.

Еңбек іс-әрекеттеріне ұқсас ойындары өздерімен дене тәрбиесіндегі объективті бар құралдарын өте ерте көрсете бастады. Қоғамның дамуымен бұл әрекеттерді эмоционалды, ойын және би түрлерін, сонымен қатар эстетикалық қанағаттандыру әкелетін түрлерін жүзеге асыруы керек бола бастайды. Профессор В.К.Никольскийдің пікірі бойынша адамдық мәдениеттің дамуының ерте деңгейінде ойын адамды, оның ұжым мүшесі функцияларына дайындайтын, іштегі дене шынықтыру мінезін қабылдайды.

Ізденістер көрсеткіштері бойынша бір аймақта тұратын бүкіл халықтарға жалпы болатын табиғаттық, климаттық жағрафиялық, шығарушылық, сонымен қатар этникалық және басқа ерекшеліктердің әсері болып табылады. Арқан және нарта міндетті компоненттер қызметін атқаратын, жылқылардың үстінде өткізілетін орта азиялық халықтардың ойындарын мысал түрінде көрсетуге болады. Осымен бірге бұл топографиялық ойындарды ойдан шығармайды (бұлар туралы жалпы айтуға болады), қайсылары бөлек аймақтарға мінезді (мысалы, таулы аудандарда). Сонымен бірге, әсіресе қайда соғыс ұрыстары жиі болып тұратын жерлерде, бала кезінен шектелген кеңістік жағдайларында соғыс әрекеттеріне дайындалу керек болғандықтан, тұрмыс және мәдениет ерекшеліктерімен ғана белгіленбеген ырықты ойындары.

№6 Тақырыбы: Ұлттық спорт түрлеріндегі жарысқа қатынасудың тәсілдік ерекшелігі

Жарыс жоспарын құру. Әдіс – айла түрлерін жетілдіру жолдары. Қайталау, уақытында орындау, жүйелілігін сақтау т.б. Жарыс алдындағы ақпарат. Жарыс кезіндегі жалпы және жекелей тәсілдер. Жарыс барысын қадағалау, қорытындылау, шешім шығару.

Көптеген ойындарда, соғыс жағдайларынан дифференция-ланған, аллегориялық түрінде көрсетілген, әскери мінездің көркемділігі сақталған. Балаларға арналған әскери тақырыпты ойындар, қайсылардың үрдісінде, денелік және өнегелі сапалар дамуы, әскери дайындықтың сұраныстарына жауапты қолданбалы дағдылар қалыптасуы, үлкендермен мадақтанған, өйткені өмірге дайындықтың ең жақсы түрі деп саналатын.

Егер тарихи жоспарда ырықты ойын өзімен еңбектік, тұрмыстық немесе әскери әрекеттерін жасауға ұқсасқан болса, қазіргі уақытта бұл әрекеттер ойнаушылар арасында сезілмейді.

Балалар құрдастарының және үлкендердің тәжірибелеріне бейнелі ойынды таңдайды, бірақ бұл ескермейді, керісінше, олардың анықталған кішкене өмір тәжірибелеріне, тұрақты шығармашалық кіргізіліп отыруын ұйғарады. Сонымен қатар, сайысты мінезбен аздап байланыстырған, әр түрлі әрекеттерде, дене сапаларында және т.б. асқандықты көрсетуге мақсатталған біртіндеп абстракция жүріп жатады. Сондықтан ырықты ойындардың сайысты мінездің анықталған жартысы спорттық ойындардың қалыптасу негіздерінің иықтарына жатады. Дамып келе жатқан халық ойындарында (кейбір ойындарға спорттың бөлек элементтері қосыла басталды) спорттық құрал қолдана басталды. Әр түрлі халықтардың фольклорлық фондтың анализ көрсеткіші бойынша, балалар өздерінің ойындарында үлкендердің мінез-құлықтарына ұқсастық әрекет ғана емес, сонымен қатар жай ғана күнделікті өмірде қолданатын құралдарды қолданады. Бірақ көп жағдайларда ойындарға дайын заттар кіреді, яғни балалар өздерінің қиялдарына сәйкес ойынның сұраныстарына келтіруге тырысады. Әрине, кейде үлкендердің қарамағымен, кеңесімен балалар өздерінің шамаларына сәйкес құралдар жасайды екенің ескертуден шықпайды. Сонымен әр түрлі еңбектік операциялар негізінде туған және оларды көрсетіп, еңбек құралдарына ұқсас құралдар сапасында қолданып, ойындар әрекеттер қалыптасуына әсер етеді, қайсылары ойын құралын өздік жасауға керек іс жүзінде әрбір бала өзінің садақ немесе соғу таяғын жасай білуін және басқаларда бұлардың жоқтығы мақтанышты болатын. Осы жасалғанына қанағаттанған ойынға стимул боп қызметін атқаратын, өйткені ол ойында құралды жасау шеберлігінен кем еместігінен көрсеткісі келмеді. Бірақ сәттік үшін ойында

кездеспейтін еңбек дағдыларымен қолдана білу керек екен. Сондықтан халықтық ырықты ойындарында қолданбалылықтың еңбек тәрбиелеумен байланысын қолдануымен бәрінен жарық көрінеді.

№7 Тақырыбы: Жаттықтыру жұмыстарында қолданылатын қағидалар

еріктілік, көрнекілік, жеңілден – ауырға қарай, аздан – көпке қарай, жүйелілік, тұрақтылық. Жаттықтыру әдістемелері айту, көрсету, жаттығу т.б.

Әркез халықтық ойын, басқа айналаға түскенде, тұрмыстың жағдайына байланысты әрі қарай дамуын алады немесе негізгі сюжетін сақтап қалуымен жаңа вариантқа қалыптасады.

Әр түрлі халықтарда көптеген бір түрлі модификацияларды келбеттіретін ойындар саны байқалады, қайсылары локалды жағдайларға қолданбалы қалыптасады. Осының құрметіне көптеген жақын тұратындарда бір, немесе басқа ойынның бөлек этаптары дамуын көруге мүмкіншілік беретін, ырықты ойындардың және дене жаттығулардың түрлері сақталған. Мысалы, ат ойыны “Ешкі тарту” қазақтарда “Көкпар”, қырғыздарда – “Ұлақтырыш”, өзбектерде – “Улақ”, тәжіктерде – “Бұзқашы” деп аталады.

Ойынның қай этнографиялық ауданға немесе аймаққа жататыны, оның алғашқы арнасын толық сақтауы бойынша анықтау керек екен. Бір жағдайларда ойын толықша сақталған, басқаларда – әркез, үшіншілерде тек сюжеті нақты қарастыруында ғана бастамалардың кейбір жақтарын іздестіруіне кілтін бере алады.

Түрлісіз ойындар кездеседі, қайда жартысы уақыттар бойында жергілікті жағдайларға адаптацияланған және де жергілікті терминтану пайда болды (“Асықтар” және басқалар).

№8 Тақырыбы Қазіргі заман талабына сай жаттықтырушы мамандығына қойылатын талаптар.

Педагог, психолог, менеджер ретінде жаттықтырушы жұмыстары. Жаттықтырушы мен спортшы арасындағы және ата-ана арасындағы байланыс. Жаттықтырушының кәсіптік білімін көтеру түрлері. Мемлекеттік аттестациялау.

Бұрын халықтардың тұрмыс орнығудың әр түрлі құрылуына байланысты тағы бір ойын қылығына тоқталуы жөн. Сол кезде жігіттер қоғамдық міндеттерді атқарып жүргені белгілі, ал үлкен отбасылық міндет әйелдердің иығына қойылған болатын және де ойындар мазмұнында шығарылды. Егер еркектер халықтық сайысты ойындарға ұмтылса, онда әйелдер биге, шаруашылық мінезді сюжеттік ойындарға ұмтылды. Жыныстық түрлілікті әрекет сферасынан байланысты екенің көрсететін тенденциялар балалар ойындарында байқалады.

Ырықты ойындар дене тәрбиесі құралдарының көзқарасынан қарастырылғандықтан, әрине олардың жастық аспектідегі мазмұны мен мінездің эволюциясының өзгеруі қызықты. Мысалға “Аяқ арқылы секірулер”, “Доптың мектебі”, “Секірулер” және басқа ойындарды келтіруге болады, қайсыларында әрекеттер ойнаушылардың дайындығына және олардың жастық ерекшеліктеріне байланысты кезекпенен қиындалады.

№9 Тақырыбы Жаттықтыру жұмыстарындағы басқару, ұйымдастыру, жоспарлау түрлері.

Топтық, жекелей жаттығу. Күндік, апталық, айлық, жылдық жоспар. Жаттығушылар топтарын құру. Мемлекеттік басқару жүйесі ерекшелігі. Жаттығу жұмыстарындағы іріктеу, оқу-жаттығу топтары, түрлері.

Халықтық ырықты ойындардың мазмұны мен түрлерінің анализі оның ұлттық және интернационалдық жақтарының тығыз байланысының диалектикасын көрсетеді. Ырықты ойындардың ұлттық түрі өзінің пайда болуы және дамуы бойынша нақты ұлтқа мінезделген, өзінің тарихи-қоғамдық дамуымен, тұрмыстық өздік бейнесінен, психикалық қоймасының ерекшелігімен және т.б. анықталған екенің білдіреді. Өз елінің шекараларынан тыс таралса да, (бұл ойын ұлттық болып қалып жатқанға қарамастан) халықаралық болып қала береді.

Ойын әрбір халықтың тарихи-мәдени дамуында адамдардың өмірге алғашқы дайындық үрдісінде тәрбиенің негізгі факторы болып келеді. Бұл дайындықтың негізінде қоршаған ортамен ерекшеліктердің қарым-қатынасы жатыр. Ойын баланы қоршағандармен, табиғатпен әңгімелеуге, өмірге кіргізеді және еңбек дағдыларын, білім алуды, қимыл әрекетін жетілдіруге әсер етеді.

№10 Тақырыбы Тәрбиелік жұмыстарды ұйымдастыру өткізу (спорт мектептері, спорттық мекемелер, клубтар, федерациялар т.б.) Спорт мектептеріндегі жаттықтыру жұмыстарына ағымдағы жағдайларға байланысты өзгерістер мен толықтырулар енгізу. Федерацияларды құру, оның мақсаты мен міндеті. Спорттық клубтардың жұмыс жасау ерекшеліктері.

Ойын әрекеті көбінесе объективті шындардың нақты түрлерін көрсетіп, әр түрлі және кеңейтілген тақырыбы бойынша болғандықтан, бұнда тарихи дамуының уақытында, бір халыққа нақты өмірі, әлемге көзқарасы, мәдени даму деңгейі, ұлтаралық мәдени байланысы және көптеген басқалар сияқты маңызды факторлар көрінеді.

Қазіргі цивилизация жағдайларында адамның қимыл іс-әрекетінің күрт төмендеуіне байланысты, дене жаттығуларымен, ырықты ойындарымен жүйелі сабақтардың рөлі жоғарлайды.

Халықтық ырықты ойындардың әр түрлі жастағы адамдарға кең қолайлы болғандықтан ерекше маңызды болып келеді.

Әр түрлі халықтардың ырықты ойындары этникалық және басқа ерекшеліктерімен байланысқан немесе қоршаған ортамен және нағыз шындарды танумен ойнаушылардың қарым-қатынасы сияқты, осы әрекет түріне келетін жалпы мінезділік құлықтарын көрсетеді. Тұрақты өзгеретін және шапшаң пайда болған жағдайлармен байланысқан, кең тандалған әрекет сұранысымен қойылған мақсатына жеткен кезде, мақсатты және жөнді тәртіп шығармашылық ерекшеліктерді, қарқындылықты, инициативаны көрсетуге қажет етеді. Мүмкіншіліктерді мұндай қолдану кеңістігі өздік және салыстырмалы бостандық әрекеттерде көрінетіндіктен, жеке қызығушылықтың жалпыларға бағынуға және еркін қабылданып қойылған жағдайларды жасаумен сәйкес келсе, эмоцияларды жарық көрсетумен байланысқан. Ырықты ойынды, әдістану көзқарасы жағынан, тәрбиенің педагогикалық құралы көп жоспарлық, комплекстік әсер етуі бойынша мінездейді. Жігірлік-өнегелік және ойлық сапаларының, өмірге қажетті денелік дамуының және жетілдіруінің комплекстігі әрекет дағдыларының қалыптасуында көрсетіледі. Бірақ, бұндай әржақты әсер етуі ұлттық ырықты ойындарды қолдануында тандалған бағыттылыққа бөгет болмайды.

№11 Тақырыбы. Ұлттық спорттағы жаттығу жұмыстарында техникалық құрал-жабдықтарды қолдану. Көрнекі құралдар. компьютерлер т.б. Көрнекілік құралдарды қолдану әдістемесі. Техникалық жабдықтар, оның түрлері. Қолдану ерекшелігі.

Нақты әрекет түрлеріндегі сайысты элементтердің бар болғаны, спорттық ойындары сабақтары үшін халықтық ырықты ойындарды қолдануға рұқсат етеді. Ойындарды дұрыс келтіру және дұрыс басқаруы, шұғылданушыларда батылдықты, қойылған мақсатқа жету жігерлікті, сезінген тәртіпшілікті, инициативаны, қарқындылықты, ұжымдық сезімді тәрбиелеуінде шешуші мағына пайда болады.

Халықтық ырықты ойындардың тәрбиелелік әсер ету кеңділігі, әрине бұларда өткізуге анықталған әдістемелік сұраныстарды қажет етеді. Бұлардың ішінен ең жалпы болып табылатын:

- 1) ойындардың адамдардың өмір бейнесіне, олардың психикалық қоймасына, мәдени деңгейіне, салт дәстүрлеріне сәйкестігі;
- 2) шұғылданушылардың жастарына қарай, шұғылданушылардың дене сапаларының, дағдыларының, білімділіктерінің, білім және даму деңгейіне қарай мазмұны мен сюжеттің күрделілігіне сәйкестігі;
- 3) педагогикалық үрдістегі сәтті жүзеге асыру үшін жауапты жағдайларына және дамудың, білімнің, тәрбиелеудің талаптарына сәйкестігі.

№12 Тақырыбы Ат спортындағы аттың бабына қойылатын талаптар. Жем-шөбі, орны, баптау түрлері, атты суыту т.б. Атты баптау мерзімдері. Баптаудың жарыс ерекшелігіне қарай өзгеруі. Сынақ түрлері. Ат баптау үшін қажетті заттар, оның қолданылуы.

Халықтың ойын фольклор мұрасын рационалды қолдану үшін педагогтарға танымал принциптерінің классификациясын жұмсақ қолдануға кеңейтілген мүмкіншіліктер беріледі, бұл өмірдік тәжірибелік әрекеті ұсынатын, анықталған бейне түрінде сұраныстарға жауапты әр түрлі қимылдық тапсырмаларын, іскерлікті, жылдам және тұтас жасай білу, денелік әрекеттің темпі мен ритмне жылдам кіре білу, экономды әрекеттерді және координацияланған жетілдіруінде және қалыптасуында немесе дене сапаларының артықшылық дамуының тапсырмасы болса да. Халықтық ұлттық ойындарында, қимыл әрекеттерінің әр түрлілігі, шұғылданушылардың қалыпты денелік дамуына және денсаулықты нығайтуға әсер етеді. Қазіргі дене шынықтыру және спорт жұмысына ерекше бағалы халықтық ырықты ойындарды кіргізу, ғасырлық салт-дәстүрлерің қолдануын және халықтық ырықты ойындарының бүкіл байлығының ғылыми хаттауы және терең оқылуы қажет.

Бұл мұраны, қазіргі адамдардың өміріне дұрыс қолдануы өсіп келе жатқан ұрпақтың денелік және рухани тәрбиеленуіне әсер етеді, ал қорытындысында – ұлттық мәдениеттердің жақындауымен өзара бай болуы.

№13 Тақырыбы Жарысқа дайындық жұмыстарын басқарудағы жаттықтырушының іс әрекеттері. Жарысты жоспарлау, жаттығу жұмыстарын ұйымдастыру, өткізу, қорытынды жасау. Жарыс өтетін жерді талапқа сай жабдықтау.

Ежелгі Қазақстанның көпшілік халық бөлшегі ауыл шаруашылығымен айналысқан. Қазақтарда көбінесе көшпенділі және жартылай көшпенділі аң шаруашылығы асатын. Ол Қазақстанға көшіп келген орыс пен украиндық шаруашылықтарында жер игеру болатын.

Қазақ халқының мәдени қалыптасуына, оның салт-дәстүрлеріне, тұрмыстың және өмірдің әлеуметтік-экономикалық жағдайларына өз әсерін тигізетін. Қазақтардың ойындарында ежелгі заманнан келе жатқан тастан, ағаштан, аң сүйектерінен, кейін металдан жасалынған құралдар қолданатын. Кең дамыған халықаралық қарым-қатынастар ойын-сауықтың жаңа түрлерін тудырып, жалпы мәдени бойын көтереді.

Ғасырлар бойы балалар мен жастарды ерте жасынан ұлттық ойындарымен тәрбиелеу, қоғамдағы қарым-қатынасқа, қоршаған айналаға дұрыс қатынасуды қалыптасуына әсер етті. Қазақтардың өнегелік-этникалық сұраныстарына сәйкес бозбала жасында күнделікті қоғам өмірінде қарқынды қатынасу тәрбиеленетін.

№14 Тақырыбы Жаттықтыру процесіне инновациялық технологияларды енгізудің ғылыми және тәжірибелік мәні. Курстың мақсаты мен міндеттері. Электронды технологияның қазіргі жаттықтыру процесінде алатын орны. Жаттықтыру процесіне инновациялық технологияны енгізу саласындағы отандық және шетел мамандарының ғылыми, әдістемелік және тәжірибелік жетістіктері.

Спортты және спорттық бәсекелестікті ізгілендіру. Жаттығу процесін басқаратын жаңа спорттық технологиялар. Жоғары білікті спортшылар дайындауда компьютерлік және қазіргі телекоммуникациялық технологияларды қолдану. Компьютерлік және телекоммуникациялық техниканың даму негіздері арқылы жаттықтырушының ақпараттық мәдениетін құру.

Қазақтардың салт-дәстүрі бойынша, бозбала тәрбиесімен ерлер айналысатын. Ұлдар ойындарында үлкендерге ұқсасып, олардың шаруашылық әрекеттерін жасайтын, ал қыздардың ойындарында тұрмыстық және отбасылық қатынастар көрінетін.

Көшпенді мал шаруашылығының өмірі жанжақты денелік дамуды қажет етті. Сондықтан ұлттық ойындар ереже түрінде ойнап тұрып өзінің іскерлігі мен күшің көрсетіп, өте ырықты болды.

Ұлттық ойындар қоршаған ортаға, аңдарға қастерлеу, қатынасты тәрбиелеп көрсететін. Халық шаруашылығының бір саласы аң аулау болғандықтан, қазақтарда ежелден аңдар мен құстар дауыстары

мен құлықтарына ұқсату өнері атақты болған. Аңдардың құлықтарын имитациялайтын ойындар әліде кездеседі.

Қазақтың тайпалары өзінің тәуелсіздігі үшін күресіп, көптеген соғыстарды жүргізуге мәжбүр болды. Жігіттер өз ойындарында шабуылшы және қорғаушы аттыларға бөлініп, әскери әдістерге ұқсатып жасайтын.

Қазіргі уақытта қазақтардың арасында діни ойды, ырымдылықты ойындары әлі бар. Мысалы: “Мырш-мырш” (лақап атауы), “Ханды-қарабасты” (Періште хан), “Жұмақ-тозақ” және т.б. Бірақ шыңында, бұлардың діни бағыттылығы туралы атауымен ғана айтуға болады, ал бұл ойындардың нақты мазмұның жалпыланған түрінде кесірлік пен жақсылықтың арасындағы ғасырлық күресін міңездеуге болады.

